

ÖZEL EĞİTİM ÖĞRENCİLERİNİN İSTİHDAM BEKLENTİLERİ

Yrd. Doç. Dr. Şenay Sezgin NARTGÜN

ÖZET

Bu çalışmanın amacı Özel Eğitim Öğrencilerinin mezuniyet sonrası istihdam beklentilerine ilişkin görüşlerinin belirlenmesidir. Bu çalışmanın evrenini 2006–2007 öğretim yılı bahar döneminde Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim bölümünde okuyan dördüncü sınıf öğrencileri (n=49) oluşturmaktadır. Bu çalışma sırasında araştırma ile ilgili nitel veriler araştırmacı tarafından geliştirilen görüşme sorularıyla ve 2006–2007 öğretim yılı bahar döneminde Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümünde okuyan dördüncü sınıf öğrencileri (n=49) ile yapılan görüşmelerle toplanmıştır. Bu çalışma sonucunda elde edilen sonuçlardan bazıları şunlardır: Katılımcılar özel eğitim bölümünde öğrenci olma nedenlerini puanı yetmemesi, açıkta kalmak istememeleri ve daha kolay istihdam edilmeleri şeklinde ifade etmişlerdir. Katılımcılar % 53,07'si mezun olduklarında öğretmen olarak atanmayı düşündüklerini, %46,93'ü düşünmediklerini ifade etmişlerdir. Katılımcıların % 24,48'i Milli Eğitim Bakanlığında, % 14,28'i (n=7) özel sektörde çalışmayı düşünmediklerini belirtmişlerdir. Katılımcılar özel eğitim öğretmenliği bölümleri dışında başka bölümlerden mezun olanlarında MEB tarafından özel eğitim öğretmeni olarak atanmasını yanlış bir uygulama olduğunu düşünmektedirler. Hizmet içi eğitim kursları yoluyla özel eğitim öğretmeni olunması ile ilgili olarak haklarının yenildiği, bu şekilde atanan öğretmenlerin yeterli olamayacağı ve eğitimde kalitenin düştüğünü ifade etmektedirler.

Anahtar Kelimeler: İstihdam, Özel Eğitim, Özel Eğitim Öğretmen.

The Employment Expectations of Special Education Students

Abstract

The aim of this study is to examine the perceptions of Special Education Department students after their graduation in relation to their employment expectations. The subjects of this study were the 4th year students (n=49) of the Special Education Department of Abant İzzet Baysal University, Education Faculty, in the spring semester of the 2006-2007 academic year. During the study, qualitative data were collected through interviews questions developed by the researcher in the spring semester of 2006-2007 academic year. Some of the findings of the present study can be listed as follows: The participants stated that they were the students of this department as they did not get a high enough grade in the University Entrance Examination; do not want to be unemployed, and that they find employment easily. 53.07 % of them believed that they will be employed as teachers when they graduate; 46.93 % of them thought they will not be employed as teachers; 24.48 % of the participants do not want to work for Ministry of National Education, 14.28 % of them (n=7) do not want to work for private sector. The participants believed that employing the graduates of other departments as special education teachers by Ministry of National Education is a wrong enforcement. According to them, it is unfair to employ people as special education teachers through in-service training programs and believed that they are not qualified as special education teachers and they decrease the quality of special education.

Keywords: Employment, Special Education, Special Education Teacher.

*Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü

GİRİŞ

Dünyada gözlenen değişme ve gelişmeler ülkeleri her alanda uzun dönemli kararlar almaya ve geleceğe ilişkin stratejiler geliştirmeye zorlamaktadır. Yeni teknolojilerin giderek daha fazla yoğun ve karmaşık biçime dönüşmesi, teknoloji kullanımının yaşam ömrünün kısalarak yerine yenilerinin geçmesi ve işletmelerin ölçek ekonomilerinden kapsam ekonomilerine doğru yönelmeleri belirli alanlarda uzmanlaşmayı zorunlu kılmaktadır (DPT, 1995: 1). Yeni bilgi ve teknolojilerin artan bir hızla geliştiği dünyamızda bu hızlı gidişe ayak uydurabilecek eğitim düzey ve niteliğine sahip insangücünün yetiştirilmesi kadar bu işgücünün zaman içinde değişen ve gelişen teknolojilere ve yeni istihdam olanaklarına uyum sağlayacak şekilde yeniden eğitilmesi de önem taşımaktadır (DPT, 1995:6). Bu bağlamda eğitim sektöründe yeni istihdam olanaklarına uyum sağlama görevini üstlenecek kurumların ise Eğitim Fakülteleri olduğunu söylemek mümkündür.

Ülkemizde eğitim fakülteleri değişen ve gelişen bilgi ve teknolojiye ayak uydurabilecek nitelikli bireylerin istihdam edileceği, bu bireylerin belli bir uzmanlık alanına yönelik olarak geliştirilebilecek bireyler yetiştirmek için programlarını ve ders içeriklerini yeniden gözden geçirip düzenleme zorunda kalmıştır. Bunun sonucu olarak Yükseköğretim Yürütme Kurulu'nun (YÖK) 04.11.1997 tarih ve 97.39.2761 sayılı kararı ile eğitim fakültelerinde yeniden yapılanma süreci başlatılmış ve 1998-1999 eğitim-öğretim yılından itibaren yeniden düzenlenen öğretmen yetiştirme programları uygulamaya konmuştur. YÖK'ün (http://www.yok.gov.tr/egitim/ogretmen/programlar_aciklama.doc) kendi internet sayfasında sunduğu eğitim fakültelerindeki program değiştirme gerekçesi aşağıdaki belirtildiği gibidir: 2003 yılından beri ülkemizin de içinde yer aldığı 'Avrupa Yükseköğretim Alanı'(European Higher Education Area), lisans programlarından beklenen 'öğrenme çıktılarını' (learning outcomes) tanımlamak, bu çıktılara ulaşmak için öğretilmesi gereken konular, bu konuların işlenmesi için gereken süreler ve yöntemleri belirlemek ve "öğrenme çıktılarını" aynı yöntemlerle ölçüp değerlendirmek amacını taşımaktadır. Eğitim Fakültelerinin de bu bağlamda bazı ortak asgari standartlara sahip olması, sürecin bir gereği olarak değerlendirilebilir. Programların güncelleştirilmesi gereği, uygulaması yapılan program 2006 yılında yeniden gözden geçirilerek değiştirilmiştir.

Sekiz yılı aşkın süredir uygulanmakta olan öğretmen yetiştirme lisans programlarının aksayan yönlerini gidererek, geliştirmeye yönelik bir çalışmanın gerçekleştirilmesi Yükseköğretim Kurulu'na uygun bulunmuş ve bu çerçevede, Yükseköğretim Kurulu, eğitim fakülteleri yönetici ve öğretim elemanlarının görüşlerini almak suretiyle programları bütünüyle değiştirme yerine, programlarda gerekli güncellemeleri yapmak amacıyla çalışmalar başlatmıştır. İlköğretim öğretmeni yetiştirme programları, 2006-2007 eğitim-öğretim yılından itibaren, 1.sınıflardan başlanarak uygulanmış ve 2., 3. ve 4. sınıflar ise eğitimlerini başladıkları programlar çerçevesinde sürdürmektedir (http://www.yok.gov.tr/egitim/ogretmen/programlar_aciklama.doc).

Programların uygulanmasıyla birlikte zaman içerisinde eğitim fakültesi mezunlarının öğretmen olarak atanmalarına ilişkin yönetmelikler ve uygulamalar da değişmiştir. Bugün itibari ile öğretmen olarak atanmak isteyenlerin eğitim fakültelerinin herhangi bir bölümünden mezun olduktan sonra Kamu Personeli Seçme Sınavına (KPSS) girmeleri gerekmektedir. Bu sınavda pek çok sınav gibi süreçte eleştiriler almıştır ve eleştiriler doğrultusunda yeniden düzenlemeler yapılmıştır. Örneğin, daha önce alana yönelik bir sınav yok iken artık aday Milli Eğitim Bakanlığı'nın 18.01.2007 tarihli basın duyurusunda da belirtildiği üzere öğretmen atamalarını ilgilendiren Kamu Görevlerine İlk Defa Atanacaklar İçin Yapılacak Sınavlar Hakkında Genel Yönetmelikte değişiklik yapılmış ve söz konusu düzenleme belirtilen tarih itibari ile yürürlüğe girmiştir. Yeni düzenleme çerçevesinde bundan böyle yerleştirme

işlemleri, alan seçme sınavı ve Kamu Personeli Seçme Sınavı (KPSS) sonuçları birlikte değerlendirilerek yapılacaktır (<http://www.meb.gov.tr/haberler/haberayrinti.asp?ID=1152>).

Baskan, Aydın ve Madden'in (2006) çalışmalarında çıkan sonuçlar doğrultusunda, öğretmen eğitiminde kalite sorunları ve istihdamda yaşanan güçlükler de göz önünde bulundurularak, başta sınıf öğretmenliği programı olmak üzere, her branş için alan bilgilerini de ölçmeye yönelik daha kapsamlı mesleki sınavların yapılması bunun yanında adayların kişisel özellik ve becerilerinin (Türkçeyi doğru kullanma, alan diline sahip olma, iletişim becerileri vb.) öğretmenlik mesleğinin niteliğine uygun olup olmadığının da test edilmesi de uygun olabileceği görülmüştür.

Öğretmen olacak adayların kişilik özellik ve becerileri mutlaka görev yapacakları alana uygunluk göstermelidir. Çocukları sevmeyen, çocuk sesine katlanamayan birinin sınıf öğretmeni olması nasıl doğru değilse "özürlü bir çocuğa nasıl davranılır, nasıl eğitilir?", "nasıl iletişim kurulur?" Sorularına cevap veremeyen bir adayında özel eğitim alanında çalışması da uygun değildir. Ancak bu alanda çalışmaya istekli, yetenekli ve bilgili olanların istihdam edilmesi özürsüz çocuklara daha fazla yardım sağlayabilir. Çünkü Dünya Sağlık Örgütü dünyadaki 1-18 yaş arasındaki özürsüz çocukların oranının ortalama olarak %12 civarında olduğunu, bu oranlar ülkemize uyarlandığında 0-18 yaş arasındaki özürsüz çocukların sayısının 4.000.000 civarında olduğu tahmin edilmektedir. Bu tahminlere göre ülkemizdeki özel eğitime muhtaç çocukların yaklaşık olarak henüz onda biri bile eğitim hizmetlerinden tam olarak yararlanamamaktadır (Üre, 2002). Özel eğitime muhtaç çocukların içinde buldukları durumlarının düzelmesi için en büyük ihtiyaçları özel eğitimidir.

Özel eğitim ise, özel yetişmiş personel tarafından, özel olarak hazırlanmış programlara göre özel eğitime muhtaç çocuğun özür ve özelliklerine uygun şekilde düzenlenmiş eğitim ortamında verilen bir eğitimidir. (Çağlar, 1998). Bu eğitim çocukların özür düzeyine göre değişiklik gösterebilir. Örneğin, engelli çocuklar bazen ilköğretim okullarında diğer çocuklarla birlikte eğitilmekte, bazen yatılı ya da gündüzlü-yatılı özel eğitim okullarında, bazen de ilköğretim okullarında oluşturulan özel sınıflarda eğitim görmektedirler. Son yirmi yıldır özürsüz çocukların normal sınıflara kabul edilmesinde büyük bir gelişme olduğunu belirtmektedir. Buna karşılık özel eğitim alanında görülen problemlerden bir tanesi talebin altında özel eğitim öğretmeni yetiştirilmesidir (Brownell, Hirsch ve Seo, 2004). Bu pek çok ülkede olduğu gibi ülkemizde de önemli bir problem olarak göz çarpmaktadır. Bu durumda özel eğitim öğretmeni eksikliğini tamamlayacak tedbirler alınırken sınıf öğretmeni ve branş öğretmenlerine de çok büyük görevler düşmektedir (Üre, 2002). Bouck (2007) özel eğitim öğretmenini, alan bilgisine sahip, öğretim seçeneklerini düzenleyebilen, rollerinin ve sorumluluklarının farkında olan kişidir şeklinde tanımlamıştır. Özel eğitimde öğretmenler ve okul, süreç konusunda daha açık olmalıdır. Bütün öğretmenlerin bilgi ve becerilerini kullanacakları bütün uygulamalarda daha güçlü olması daha şeffaf olması özel eğitimde önemli bir rol oynamaktadır (Miller, C.&Porter, J., 1999). Amerikanın özel eğitim öğretmeni yetiştirebilmek için yılda yaklaşık 90 milyon dolar harcamakta olduğunu belirtmektedirler (Brownell, Hirsch ve Seo, 2004). Miller ve Porter (1999)'a göre hem özel eğitim hem de sınıf öğretmenlerinin kariyerleri boyunca işlerini daha iyi yapabilmek için kendilerini sürekli geliştirmeye ve eğitmeye ihtiyaçları vardır.

Özel eğitim alanındaki öğretmen açığını kapatmak için çalışmalar yapılırken iki tür talebinde karşılama olasılığını düşünmek gerekir. Bunlar, sayısal talep ve nitelik talebidir. Sayısal talep dediğimizde her düzeyde var olan ve doldurulması gereken öğretmen açığından, nitelik talebi dediğimizde öğretmenlerin sahip oldukları alana ilişkin niteliklerinden (diploma, sertifika ve uzmanlık...) bahsetmek mümkündür (Boe, 2006). Ülkemizde özel eğitim alanındaki öğretmen açığının kapatılması ile ilgili çalışmalar dikkate alındığında genelde

sayısal talep karşılanmaya çalışılmış olduğu buna karşılık nitelik talebinin zaman zaman göz ardı edildiğini gözlemlemek mümkündür.

Cumhuriyet döneminde özel eğitim alanı açısından en çarpıcı ve önemli gelişmelerin 1950'li yıllardan başlayarak oluştuğunu görmekteyiz. Bu dönemin en çarpıcı gelişmelerinden birisi özel eğitim hizmetlerinin planlanması ve yürütülmesi işinin Sağlık Sosyal Yardım Bakanlığı'ndan Milli Eğitim Bakanlığına devredilmesidir. Özel eğitim hizmetlerinin bir bakanlıktan diğerine devredilmesi, konunun bir sağlık sorunu olmaktan daha çok bir eğitim konusu olarak ele alınmasını göstermesi açısından önemlidir. Böylece özel eğitim hizmetleri 1950 yılından başlayarak 1980 yılına kadar Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) İlköğretim Genel Müdürlüğü bünyesinde bir şube müdürlüğü tarafından yürütülmüştür (Akçamete ve Kaner, 1999).

İlk özel eğitim öğretmeni yetiştirme 1952-1953 öğretim yılında Gazi Eğitim Enstitüsü içinde açılan Özel Eğitim Şubesiyle başlamıştır. Bu eğitim, en az 3 yıl ilkokul öğretmenliği deneyimi olan adaylar arasından seçilenlere verilen iki yıllık bir yüksek öğretim programı idi. Ancak, iki dönem mezun verdikten sonra şube kapanmıştır. 1955'te ilk psikoloji kliniği, şimdiki Rehberlik ve Araştırma Merkezi kurulmuş, bu klinikte engelli çocukların tanılama ve değerlendirilmelerine ilişkin ölçme aracı geliştirme ve eleman yetiştirme çalışmaları gerçekleştirilmiştir (Akçamete, 1998). 1965 yılında Ankara Üniversitesi'nde Eğitim Fakültesi kurulmuştur. Fakülte bünyesinde Özel Eğitim Bölümü açılmıştır. Bu bölümde özel eğitim uzmanı yetiştiren dört yıllık bir program uygulanmıştır (Akçamete, 1998). Lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyinde eğitim veren Özel Eğitim Bölümü alanın personel, yayın ve araştırma gereksinimini karşılamaya çalışmış ve önemli katkılar sağlamıştır. 1978 yılında yürürlüğe giren "Özel Eğitim Öğretmenliği Sertifika Programı" ile ilgili bölüm, özel eğitimin her dalına öğretmen yetiştirmeye başlamıştır (Akçamete, 1998). 1965 yılından 1982 yılına kadar özel eğitim personeli yetiştirme açısından tek kaynak durumunda olan Özel Eğitim Bölümü 1982 yılında YÖK Yönetim Kurulu kararı ile Eğitimde Psikolojik Hizmetler Bölümü ile birleştirilmiştir (Kargın, 2003). Bu yolla alana eleman yetiştirilmesi engellenmiştir (Akçamete, 1998). Özel eğitim kurumlarının öğretmen gereksinimi 1983 yıllarına kadar sınıf öğretmenlerince karşılanmaya çalışılmış, bu öğretmenlerin büyük bir kısmı hizmet içi eğitim ve sertifika programlarıyla yetiştirilmiştir. Özel eğitim öğretmeni yetiştirme işi ilk olarak Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde Eğitim Bilimleri Bölümü bünyesinde "Özel Eğitim Öğretmenliği Programı" ile başlatılmıştır. Daha sonra 1990 yılında Özel Eğitim Bölümü kurulmuş, program ilk mezunlarını 1986-1987 öğretim yılında vermiştir (Akçamete, 1998).

Anadolu Üniversitesi'nde gerçekleştirilen bu başlangıçtan sonra, ikinci olarak 1987 yılında Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi'nde "Özel Eğitim Öğretmenliği Programı" başlatılmıştır. Uygulama daha sonra kurulan Özel Eğitim Bölümü içerisinde sürdürülmüştür (Akçamete, 1998). 1994-1995 öğretim yılında Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde Özel Eğitim Bölümü kurulmuştur (Akçamete, 1998). Bu gelişmeyi Karadeniz Teknik Üniversitesi, 19 Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Konya Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi bünyesinde özel eğitim bölümleri kurulması takip etmiştir (Demir, 2004).

Özel eğitim alanına öğretmen yetiştirme çabaları yeni bölümlerin açılması ile sürerken bu çabaları destekleyen yasal süreç şöyledir. T.C. Anayasası'nın "Eğitim ve Öğretim Hakkı ve Ödevini" düzenleyen bölümünde (Madde 42), özel eğitime gereksinimi bulunanların eğitimi konusunda gerekli tedbirlerin alınmasını, devlete görev olarak verilmiştir. "Çalışma Şartları ve Dinlenme Hakkını" düzenleyen bölümünde (Madde 50), bedeni ve ruhi yetersizliği olanların çalışma hayatında özel olarak korunması da devlet görevi olarak belirlenmiştir. "Sosyal Güvenlik" bölümünde (Madde 61) Devlet, engellilerin korunması ve toplum

yaşamına uyumlarını sağlayıcı tedbirleri alır hükmü ile devlete geniş bir görev alanı saptamıştır. Bu temel hakların sağlanması doğrultusunda belirlenen hedefler, kalkınma planlarında ve yıllık programlarda alınması gereken tedbirler ve ilkeler olarak belirlenmektedir.

Öte yandan 573 Sayılı "Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname" maddelerinde önemi vurgulanan tanılama-değerlendirme, eğitim programlarının bireyselleştirilmesi, kaynaştırma programlarının yaygınlaştırılması görüşleri bir yandan alanın ihtiyacı olan değişik personelin yetiştirilmesini gerekli kılmakta, diğer yandan 8 yıllık İlköğretim Yasası, normal okul öğretmeninin rollerini değiştirmekte ve öğretmen yetiştirme programlarının da yeniden düzenlenmesini gerektirmektedir (Akçamete, 1998).

Özel eğitim yönetmeliğine göre özel eğitim öğretmeni-sınıf öğretmeni ve görevleri aşağıda belirtildiği gibi tanımlanmıştır.

Madde 49 - (Değişik: 18/12/2004-25674 s.R.G) "Özel eğitim kurum, okul ve sınıflarında öğretmen ihtiyacının lisans seviyesinde özel eğitim öğretmeni yetiştiren yüksek öğretim programını tamamlayanlarla karşılanamaması durumunda; sınıf öğretmeni yetiştiren lisans programlarını bitirip özel eğitim alanında yüksek lisans ya da doktora yapan öğretmenler ile özel eğitim alanındaki öğretmen ihtiyacını karşılamak amacıyla Bakanlıkça hazırlanan hizmet içi eğitim programına katılmış sınıf öğretmenleri valiliklerce bu okul ve kurumlarda görevlendirilir." (<http://orgm.meb.gov.tr/Mevzuat/ozelegitimhizyonetmeli.htm>, 02.10.2007). Bu yönetmeliğe göre sınıf öğretmenleri de hizmet içi eğitim programlarına katıldıkları takdirde özel eğitim alanındaki öğretmen açığını kapatmak için istihdam edilebilirler. Ancak özel eğitim öğretmeni ile sınıf öğretmenleri farklı bilgi ve becerilerle donatılarak eğitilmektedirler. Bu farklılıklar ve benzerlikler dört alanda açıklanmaktadır (Chief State School Officers, 2001):

1-İçerik: Hem özel eğitim hem de sınıf öğretmeni matematik, fen, sosyal bilimler gibi konularda ders anlatırlar ancak bunlar müfredata yayılımı farklıdır. Çünkü çocuklar bilişsel, duyuşsal ve psikomotor becerileri farklıdır.

2-Pedagoji: Öğretmenler öğrencileri yetersizliklerine göre nasıl öğreteceklerine karar verirler. Bu öğretim sırasında her öğrencinin ihtiyaçlarının hangi öğretim stratejileri ve değerlendirme tekniklerini kullanacaklarına karar verirler.

3-Öğrencilerin yetersizlikleri: Özel eğitim ve sınıf öğretmenleri bilirler ki her öğrencinin yetenekleri ve yetersizlikleri, kültürel ve dilsel geçmişleri, ön deneyimleri, öğrenme güçlükleri ve ihtiyaçları farklıdır. Ancak özel eğitimde her bir bireyin öğretim ve öğrenmedeki ihtiyacı daha da farklıdır.

4-Kapsam: Özel eğitim öğretmeni öğrencinin yetersizlikleri ve ihtiyaçları doğrultusunda eğitimin kapsamını belirler.

Bu alanlardaki farklılıklar doğrultusunda özel eğitim öğretmenleri, eğitim verebilmek için özel eğitim alanındaki uzmanlıklarını kullanarak farklı yetersizlikleri olan öğrencilere farklı içerikler sunarak bilimsel pedagojik ihtiyaçlarını karşılayabilmelidir. Sınıf öğretmenleri daha grup öğrenmelere yönelik amaçlar belirleyip uygulayabilirken, özel eğitim öğretmenleri eğitim sırasında fark ettikleri ya da önceden belirlenmiş olan yetersizlikleri doğrultusunda eğitim vermeye çalışır ve bu konuda uzmandır (Chief State School Officers, 2001). Kısaca özel eğitim öğretmenleri ile sınıf öğretmenleri birbirine bu kadar benzer işler yaparken birbirlerinden bu kadar farklı alanlarda uzmanlaşmaya çalışan iki öğretmen tipi çizmektedirler. Milli Eğitim Bakanlığı'nda bu benzer yönlerin olduğu görüşünden yola çıkarak ihtiyaç olduğunda öncelik özel eğitim bölümlerinden mezun olanların olmak üzere sınıf öğretmenlerini de özel eğitim öğretmeni olarak istihdam edebilir demektir. Farklı alanlardan mezun olanların da farklı yetiştirme yolları (örneğin, hizmetiçi eğitim, sertifikalandırma,

yükseklisans,) ile özel eğitim öğretmeni olabilmeleri doğal olarak özel eğitim bölümünde okuyan öğretmen adaylarının istihdam beklentilerini etkilemektedir. Bu nedenle bu çalışmanın amacı “Özel eğitim öğrencilerinin mezuniyet sonrası istihdam beklentilerine ilişkin görüşlerinin” belirlenmesidir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1-Özel eğitim bölümünde öğrenci olmayı neden istediniz?

2-Mezun olduğunuz zaman kolaylıkla öğretmen olarak atanabileceğinizi düşünüyor musunuz?

3-Mezuniyet sonrası iş bulmada bir zorluk çekeceğinizi düşünüyor musunuz? (MEB ve Özel Sektör ayrı ayrı)

4-Başka branşlardan mezun olanlarında MEB tarafından özel eğitim öğretmeni olarak atanması konusunda ne düşünüyorsunuz?

5-Hizmetiçi eğitim kursları ile özel eğitim öğretmeni olunması konusunda ne düşünüyorsunuz?

6-Sizce mezun olduğunuz zaman yeterli derecede alan öğretmeni olacağınıza inanıyor musunuz?

YÖNTEM

Evren

Bu araştırmanın evrenini Bolu ili merkezinde 2006–2007 öğretim yılı bahar döneminde Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümüne devam eden dördüncü sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Bu çalışma sırasında ilgili evrenin tümüne ulaşıp örneklem alınmamış ve tüm öğrencilerle görüşülmüştür. Araştırmaya katılan öğrencilerin (n=49) %53,07'sini (n=26) bayan öğrenciler, %46,93'ünü (n=23) erkek öğrenciler oluşturmaktadır.

Veri Toplama Aracı ve Çözümlemesi

Bu araştırma sırasında araştırma ile ilgili nitel veriler araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış bir görüşme aracı kullanılarak 2006–2007 öğretim yılı bahar döneminde Özel Eğitim bölümünde okuyan dördüncü sınıf öğrencileri (n=49) ile yapılan görüşmelerle toplanmıştır. Özel Eğitim Öğretmenliği bölümü dördüncü sınıf öğrencileri ile yapılan görüşmeler sırasında araştırmacı tarafından çalışmanın amacı doğrultusunda araştırmacı tarafından hazırlanan ve geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan aşağıdaki 6 soru özel eğitim bölümü dördüncü sınıf öğrencilerine sorulmuştur.

1-Özel eğitim bölümünde öğrenci olmayı neden istediniz?

2-Mezun olduğunuz zaman kolaylıkla öğretmen olarak atanabileceğinizi düşünüyor musunuz?

3-Mezuniyet sonrası iş bulmada bir zorluk çekeceğinizi düşünüyor musunuz? (MEB ve Özel Sektör ayrı ayrı)

4-Başka branşlardan mezun olanlarında MEB tarafından özel eğitim öğretmeni olarak atanması konusunda ne düşünüyorsunuz?

5-Hizmetiçi eğitim kursları ile özel eğitim öğretmeni olunması konusunda ne düşünüyorsunuz?

6-Sizce mezun olduğunuz zaman yeterli derecede alan öğretmeni olacağınıza inanıyor musunuz?

Bu araştırma sırasında elde edilen nitel veriler, araştırmacı tarafından nitel araştırma tekniklerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak elde edilmiştir. Bu araştırma sırasında görüşme yönteminin kullanılmasının nedeni, konu hakkında ilgili öğrencilerin

birinci kaynak olarak dinlenmesiyle bilgi toplamaya çalışmaktır. Araştırma ile ilgili nitel verilerin çözümlenmesi sırasında araştırmacı tarafından içerik analizi ve sürekli karşılaştırma teknikleri kullanılmıştır. Merriam (1998) tarafından belirtildiğine göre, tüm nitel veri analizi işlemleri aslında içerik analizi anlamına gelmektedir. Bu bağlamda yarı yapılandırılmış sorulara verilen cevaplar ve cevapların içeriğine göre önce anlamlı gruplar haline getirilmiş ve daha sonra sorulara verilen cevaplar tablolara dönüştürülerek her madde için verilen cevap sayısı ve yüzdeleri hesaplanmıştır. Çalışma sırasında araştırma sırasında elde edilen nitel verilerin geçerliliği ve güvenilirliği için triangulation yöntemi kullanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış ölçeğin geliştirilmesi aşamalarını şu şekilde özetlemek mümkündür: Konu alanı ile ilgili literatürün taranması yoluyla elde edilen veriler, görüşme formu haline dönüştürüldükten sonra Özel Eğitim ile Eğitim Bilimleri alanında uzman 8 üniversite öğretim üyesinin görüşlerine sunulmuş ve üniversite öğretim üyelerinden alınan bu görüşler doğrultusunda veriler araştırmacı tarafından tekrar düzenlendikten sonra oluşturulan görüşme formu özel eğitim alanında yüksek lisans yapan 5 öğrenciye uygulanmıştır. Özel eğitim alanında yüksek lisans yapan öğrencilerle yapılan görüşmelerden elde edilen veriler literatür ile karşılaştırılarak doğruluğu kontrol edilmiştir. Daha sonra araştırmaya konu olan öğrencilerle oluşturulan plan çerçevesinde görüşmeler yapılmıştır. Görüşmelerden elde edilen veriler tekrar literatürle karşılaştırılmıştır.

Bulgular ve Tartışma

Özel eğitim öğrencilerinin istihdam beklentilerine ilişkin görüşlerinin neler olduğunun belirlenmesi ile ilgili araştırma sonuçları aşağıda tablolar halinde verilmiştir.

1-Özel eğitim bölümünde öğrenci olmayı neden istediniz?

Tablo 1: Özel Eğitim Bölümünde Öğrenci Olma Nedenleri

Kategoriler	İfadeler	%	f
Puanım yetmedi	<ul style="list-style-type: none"> • Türkçe öğretmenliğini istiyordum ama olmadı • Rehber öğretmenim tavsiye etti • İngilizce öğretmenliği olmayınca burası oldu • Son tercihimdi • Başka bir bölüm istiyordum ama atama yapılmıyor diye bu bölüme geldim • Tercih hatası • Açıkta kalmak istememe 	20,40	10
Ekonomik	<ul style="list-style-type: none"> • Maddi getirisinin yüksek olması • İş imkanlarının geniş olması • Geleceğinin parlak olması 	32,65	16
İlgi Alanım	<ul style="list-style-type: none"> • Meslek lisesi çocuk gelişimi mezunu olmam • Ortaöğretimde özel eğitimle ilgili dersler almış olmam • Bilinçli olarak tercih ettim • Bölümle ilgili bilgi sahibi olmam • Öğretmenlik mesleğini seviyorum • Engelli akrabalarımın olması • Engelli çocuklara herkes eğitim veremez ama onların eğitim almaya hakları var. Onlara yardımcı olabilmek ve eğitim verebilmek istiyorum 	46,93	23

Katılımcılar özel eğitim bölümünde öğrenci olma nedenlerini üç kategoride ifadelendirmektedirler (bakınız Tablo 1). Katılımcıların % 20,40'ı puanı yetmediği için başka bölümleri tercih edemediklerini, açıkta kalmak istemedikleri, özel eğitim bölümünden mezun olanların diğer bölümlere göre daha kolay atandığını düşünceleri sebebi ile özel eğitim öğretmenliği bölümünü tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. Katılımcıların % 32,65'i ekonomik sebeplerle bu bölümü tercih ettiklerini, çünkü bu bölümden mezun olduklarında kolaylıkla iş bulabileceklerini, yüksek maaşlarla çalışabileceklerini düşünüyorlar. Yine katılımcıların % 46,93'ü bu bölümü ilgi alanına girdiği için tercih ettiğini ifade etmektedir. İlgili alan olma nedenleri arasında öğretmenlik mesleğini sevmeleri, engelli çocukları önemsemeleri, ortaöğretimleri sırasında ilgili dersler almaları yer almaktadır.

2-Mezun olduğunuz zaman kolaylıkla öğretmen olarak atanabileceğinizi düşünüyor musunuz?

Tablo 2: Özel Eğitim Öğretmen Adaylarının Mezun Oldukları Öğretmen Olarak Atanmalarına İlişkin Görüşleri

Kategoriler	İfadeler	%	f
Düşünüyorum	<ul style="list-style-type: none"> • KPSS'ye daha fazla çalışırsam olur • Özel sektörde çalışabileceğimi düşünüyorum • MEB çalışmayı düşünmüyorum • İki farklı okulda staj yaptım kendime güveniyorum 	53,07	26
Düşünmüyorum	<ul style="list-style-type: none"> • Sınıf öğretmenliğine verilen sertifika programları atamalarımız etkileyecek • Kendimi yeterli görmüyorum • Her yıl yeni bir uygulama oluyor sürekli endişe içerisindeyiz • Ne kadar kadro açılacağına bağlı • Başka alanlardan daha fazla atama oluyor. • Çünkü özel eğitimden haberi olmayan birçok insan rahatlıkla özel eğitim öğretmeni olarak atanabiliyor. Böylece özel eğitim öğretmeni ihtiyacı ortadan kalkıyor. 	46,93	23

Tablo 2 incelendiğinde katılımcıların % 53,07'sinin mezun olduklarında öğretmen olarak atanmayı düşündüklerini, %46,93'ü düşünmediklerini ifade ettikleri görülmektedir. Katılımcılar KPSS'ye daha fazla çalıştıklarında, farklı okullarda stajlar yapıldığı için öğretmen olarak atanmayı düşünmektedirler. İsterlerse öğretmen olarak atanabileceklerini düşünenler özel sektörde çalışmayı düşündüklerini, MEB'nda çalışmayı düşünmediklerini ifade etmişlerdir. Katılımcılar sınıf öğretmenliğine verilen sertifika programları, Başka alanlardan daha fazla atama olması, MEB'na ne kadar kadro açılacağına bağlı olarak atama yapılacağını, özel eğitimden haberi olmayan birçok insanın rahatlıkla özel eğitim öğretmeni olarak atanmasının özel eğitim öğretmeni ihtiyacı ortadan kaldırması, her yıl yeni bir uygulamanın olması gibi nedenlerin bunu desteklediğini ifade etmektedirler.

3-Mezuniyet sonrası iş bulmada bir zorluk çekeceğinizi düşünüyor musunuz? (MEB ve Özel Sektör ayrı ayrı)

Tablo 3: Özel Eğitim Öğretmen Adaylarının Mezuniyet Sonrası İş Bulma Durumuna İlişkin Görüşler

Kategoriler		İfadeler	%	f
MEB	Evet	<ul style="list-style-type: none"> Ancak, sınıf Öğretmenliğine verilen sertifikalar sorun Atamada sınırlılıklar var Kontenjan çok az 	59,46	22
	Hayır		40,54	15
Özel Sektör	Evet	-----	---	---
	Hayır	<ul style="list-style-type: none"> Özel sektörde kolaylıkla iş bulunabiliyor Ancak çalışma ve maddi şartlar değişiyor Ancak iş güvencesi yok Ancak özel sektör yorucu ve öğrenciler ağır vakalar Özel sektör peşimizde koşuyor Ancak yıpranma payına karşılık verilen para yeterli değil 	85,72	42

Katılımcıların % 24,48'i (n=12) Milli Eğitim Bakanlığında, % 14,28'i (n=7) özel sektörde çalışmayı düşünmüyor. Katılımcılar MEB'liğinde çalışmaya başlamak için zorluklar yaşayacaklarını ifade ederken bu zorlukların sebepleri olarak; sınıf öğretmenliği mezunlarına özel eğitim öğretmenliği yapabilmeleri için hizmetiçi eğitim yoluyla sertifikaların verilmesi, atamaların sınırlı sayıda yapılması, kontenjan azlığı gösterilirken diğer yandan KPSS'den yüksek bir puan alındığı takdirde bir problem olmayacağını da düşünen katılımcılar bulunmaktadır (% 40,54). Katılımcılar özel sektörde hiçbir zorluk çekmeden işe başlayacaklarına inanmaktadırlar (%85,72), ayrıca katılımcılardan dokuzu (%14,28) özelden çalışmayı düşünmemektedir. Özelden kolaylıkla iş bulabileceğine inanan katılımcılar bu sektörde iş güvencesinin olmadığını, alınan maaşın yapılan işe karşılık olmadığını, işin çok ağır ve yıpratıcı olduğunu ifade etmektedirler (bakınız Tablo 3).

4-Başka branşlardan mezun olanlarında MEB tarafından özel eğitim öğretmeni olarak atanması konusunda ne düşünüyorsunuz?

Kategoriler	İfadeler	%	f
Yanlış bir uygulama	• Herkes kendi alanında çalışmalı	22	11
	• Özel eğitim öğrencileri bunun eğitimini 4 yıl sonunda ancak kavıyorken 1-3 aylık kurslarla bu çok zor	14	7
	• Hem özel eğitim öğretmenlerine hemde özel gereksinimli çocuklara haksızlık yapılıyor	16	8
	• Özel eğitime gereken önem verilmiyor ama bizler bu uygulamalara ses çıkarmadıkça herkes özel eğitimi olabilir.	8	4
	• Eğer herşey bu kadar basitse bize de sınıf öğretmeni olabiliriz hakkı tanınsin	16	8
	• Özel eğitim öğretmenliğini yapabileceğine inanan ve yapabilenler atanın ama verimli olamazlar	4	2
	• Özel eğitim alanında eğitim almış donanımlı ve tecrübeli kişiler özel eğitim öğretmeni olmalıdır. Çünkü özel eğitim farklı bir alan	4	2
	• Özel eğitime muhtaç çocuklara verilen eğitim kalitesi düşüyor.	2	1
	• MEB genelde eğitime, özelden özel eğitime bakış açısı bu	4	2
	• Ancak nasıl ziraatçiden, veterinerden öğretmen olduysa bu da Türkiye için normal.	2	1
	• Uygulamada güvünlükten ziyade açta kalmamak için bu sınıflarda öğretmenlik yapmak isteniyor.	2	1
	• Önceden çok ihtiyaç olduğu için anlayışla karşılanabilirdi. Ancak artık özel eğitimi yetişiyor ve devlette çalışmadığı için özel sektöre kayıyor.	4	2
	• Görme engelli bireye kırmızı kavramını öğretmeye çalışan insanlar bu işi yapamazlar	2	1

Katılımcılar özel eğitim öğretmenliği bölümleri dışında başka bölümlerden mezun olanlarında MEB tarafından özel eğitim öğretmeni olarak atanmasını yanlış bir uygulama olduğunu düşünmekte oldukları görülmektedir (Tablo 4). Bunun sebebini ise: Herkes kendi alanında çalışması gerektiği (% 22), özel eğitime muhtaç çocukların farklı bir eğitime ve ilgiye ihtiyacı olduğunu bu uygulamanın hem özel eğitim öğretmenlerine hemde özel gereksinimli çocuklara haksızlık olduğu (%16), özel eğitim öğrencileri bunun eğitimini 4 yıl sonunda ancak kavrayabiliyorken 1-3 aylık kurslarla bu işi öğrenmenin çok zor olacağı (% 14), özel eğitime gereken önemin verilmemesi ve özel eğitimcilerin bu uygulamalara ses çıkarmaması (%8), görme engelli bireye kırmızı kavramını öğretmeye çalışan insanlar bu işi yapamaz (%2) şeklinde açıklamaktadırlar. Bu uygulamayı aynı zamanda benzer uygulamaları hatırlatarak da yanlış olduğunu ifade etmektedirler: MEB genelde eğitime, özde özel eğitime bakış açısı bu (%4), nasıl ziraatçiden, veterinerden öğretmen olduysa bu da Türkiye için normal (%2), Önceden çok ihtiyaç olduğu için anlayışla karşılanabilirdi. Ancak artık özel eğitimci yetişiyor ve devlette çalışmadığı için özel sektöre kayıyor (%4), Uygulamada gönüllülükten ziyade açıkta kalmamak için bu sınıflarda öğretmenlik yapmak isteniyor (%2), Özel eğitime muhtaç çocuklara verilen eğitim kalitesi düşüyor (%2).

5-Hizmet içi eğitim kursları ile özel eğitim öğretmeni olunması konusunda ne düşünüyorsunuz?

Tablo 5: Özel Eğitim Öğretmen Adaylarının Hizmet İçi Eğitim Kursları İle Özel Eğitim Öğretmeni Olunmasına İlişkin Görüşleri

Kategoriler	İfadeler	%	f
Hakkımız Yeniliyor	<ul style="list-style-type: none"> Dört yılla 3-4 hafta kıyaslanamaz Bizde 1,5 ayda doktor olmak istiyoruz 	38,77 6,12	19 3
olamazlar	<ul style="list-style-type: none"> Dört yıl eğitim aldığımız halde zorlandığımız konular oluyorken bu iş 3-4 haftalık eğitimle ne kadar doğru ve bilinçli yapılabilir. Öğretmenlik ancak öğretmen olununca öğreniliyor. O kadar kısa sürede özel eğitimci olunuyorsa neden dört yıl okuyoruz? Dört yıl okuduktan sonra bile yetersiz olan adaylar olduğu düşünülürse bu şekilde öğretmen olanların kendini geliştirmek için daha fazla çaba harcaması gerekmektedir. Tabi ki dışarı da bu işi layıkıyla yapabilecek kapasitede olanlar vardır ama yapamayanlar çoğunluktadır. 	2,04 6,12 4,08 4,08	1 3 2 2
Düşüyor	<ul style="list-style-type: none"> Çalışılacak öğrenciler özel bireyler sonuçları çok kötü olabilir Anı kurtarmak için feda edilen gelecek İhtiyaç mezunlarla karşılanamıyorsa bölümlerin kontenjanları artırılsın Staja gidildiğinde hizmetiçi eğitimle öğretmen olanları ne kadar verimsiz ve isteksiz olduğu görülüyor, herkes kendi işini yapsın Eğer özel eğitim bölümü öğretmenlerine ihtiyaç yoksa bölümler kapatılsın Eğer mutlaka bu yolla öğretmen yetiştirilmeye devam edilecekse hizmet içi eğitimin kapsamı ve süresi genişletilsin 	4,08 8,16 4,08 6,12 2,04 4,08	2 4 2 3 1 2

Tablo 5'e incelendiğinde katılımcıların hizmet içi eğitim kursları yoluyla özel eğitim öğretmeni olunması konusunu üç başlıkta ifade ettikleri görülmektedir. Bu üç başlık: haklarının yenildiği, bu şekilde atanan öğretmenlerin yeterli olamayacağı ve eğitimde kalitenin düştüğü şeklindedir. Katılımcılar bu uygulamanın anı kurtarmak olduğunu (%8,16), Gözlemleri sonucunda hizmet içi eğitimle öğretmen olanların verimsiz ve isteksiz olduğunu (%6,12), İhtiyaç mezunlarla karşılanamıyorsa bölümlerin kontenjanları artırılması (%4,08) ya da eğer özel eğitim bölümü öğretmenlerine ihtiyaç yoksa bu bölümlerin kapatılması gerektiği (%2,04), mutlaka bu yolla öğretmen yetiştirilmeye devam edilecekse hizmet içi eğitimin kapsamı ve süresi genişletilsin (%4,08) çünkü bu uygulamalar eğitim kalitesinin düştüğünü göstermektedir. Dört yılla 3-4 haftanın bir tutulamayacağını (%38,77) bu nedenle haklarının

yendiğini bu iş bu kadar kolaysa 1,5 ayda doktor da olunabileceğini (%6,12) ifade ediyorlar. Özel eğitim bölümünden mezun olanlar dört yıllık eğitimin sonunda bile zorlanıldığını (%2,04) dört yılın bile yeterli olmadığını (%4,08), dışarıda da bu işi layıkıyla yapabilecek kapasitede olanlar vardır ama yapamayanların çoğunlukta olduğunu (%4,08) düşünüyorlar hatta öğretmenliğin ancak öğretmen olununca öğrenildiğini, o kadar kısa sürede özel eğitimci olunuyorsa neden dört yıl okuduklarını (%6,12) sorgulayarak hizmetiçi eğitim yoluyla öğretmen olanların yeterli olmayacakları yönünde görüşlerini açıklamaktadırlar.

6-Sizce mezun olduğunuz zaman yeterli derecede alan öğretmeni olacağınıza inanıyor musunuz?

Tablo 6: Özel Eğitim Öğretmen Adaylarının kendilerini mezun oldukları Zaman Yeterli Derecede Öğretmen Olacağına İlişkin Görüşleri

Kategoriler	İfadeler	%	f
İnanıyorum	<ul style="list-style-type: none"> • Çünkü çok iyi bir eğitim aldım • Dört yılı dolu dolu geçirdim • Uygulama yaptıkça yeterliliğimiz artacak • En az sertifika alıp özel eğitim öğretmeni olacak olan öğretmenlerden daha iyi olacağıma inanıyorum. • Çok zor bir eğitim alanı değilki önüne gelen özel eğitimci olabiliyor! 	77,55	38
İnanmıyorum	<ul style="list-style-type: none"> • Teorik bilgimiz yeterli ama bu alanda tecrübe çok önemli • Stajlarda çok heyecanlanıyorum 	6,12	3

Katılımcılar mezun oldukları da alanda yeterli öğretmenler olacaklarına inanmaktadırlar (% 77,55), ancak % 6,12'lik kısmı alanda yeterli öğretmenler olacaklarına inanmamakta (Tablo 6) ve neden olarak teorik bilgilerinin iyi ama tecrübelerinin az olduğunu, stajlarda heyecanlandıklarını ifade etmişlerdir. İyi bir öğretmen olacaklarına inananlar ise aldıkları lisans eğitiminin çok iyi olduğunu, uygulamanın tekrarlanması ile yeterliliklerinin artacağını belirtmişlerdir. Ayrıca katılımcılar "Çok zor bir eğitim alanı değil ki önüne gelen özel eğitimci olabiliyor!" diyerek sitemde de bulunmuşlardır.

ARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Ülkemizde işgücüne katılım oranı 2005 yılı itibarıyla %48.3 düzeyindedir. İşgücüne katılım oranı erkeklerde %71,9, kadınlarda %25 dolayındadır. İstihdamdaki artışta en önemli pay hizmetler sektöründe olmuş ve hizmetler sektöründe istihdam edilenler içindeki payı %44.9 düzeyine ulaşmıştır. Sanayi sektörünün toplam istihdam içindeki payı %18.9 düzeyindedir (Çolak, 2007). Eylül 2006 döneminde istihdam edilenlerin % 46'sı ise hizmetler sektöründedir (TÜİK, 2006). 2006 yılı Eylül döneminde, Türkiye genelinde işgücüne katılma oranı, geçen yılın aynı dönemine göre 0,1 puanlık artışla % 49,1 olarak gerçekleşmiştir. Erkeklerde işgücüne katılma oranı 0,6 puanlık bir azalışla % 72,5, kadınlarda 0,8 puanlık bir artışla % 26,1'dir. İşgücünün eğitim ve yaş dağılımlarına bakıldığında ise; Yükseköğretim mezunlarında erkeklerde işgücüne katılma oranı % 83,6 iken, kadınlarda % 68,9'dur (TÜİK, 2006). Bu boyutuyla bakıldığında istihdamın Türkiye'de hala bir sorun olarak göze çarpmaktadır. Bu nedenle de meslek sahibi olmanın baş koşulu olarak üniversite diploması göze çarptığı görülmektedir. Bu durumu öğrencilerle yapılan görüşmelerin sonuçları ile ilişkilendirilecek olunursa katılımcıların özel eğitim bölümünde öğrenci olma nedenlerini üç kategoride ifadelendirdikleri görülmektedir (Tablo 1). Katılımcıların % 20,40'ı puanı yetmediği için başka bölümleri tercih edemediklerini, açıkta kalmak istemedikleri, özel eğitim bölümünden mezun olanların diğer bölümlere göre daha kolay atandığını düşünmeleri sebebi ile tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. Katılımcıların % 32,65'i ekonomik sebeplerle bu bölümü

tercih ettiklerini, çünkü bu bölümden mezun olduklarında kolaylıkla iş bulabileceklerini, yüksek maaşlarla çalışabileceklerini düşünmektedirler. Yine katılımcıların % 46,93'ü bu bölümü ilgi alanına girdiği için tercih ettiğini ifade etmektedir. İlgi alanı olma nedenleri arasında öğretmenlik mesleğini sevmeleri, engelli çocukları önemsemeleri, ortaöğretimleri sırasında ilgili dersler almaları yer almaktadır. Fırat (2006) "Temel amaç belli (bir) üniversiteye girmek, bu amansız yarışta açıkta kalmamak. Hani "üniversite olsunda çamurdan olsun" misali. Ülkemizde bu konudaki yetersiz arz ne yazık ki bu tür istenmeyen bir şekilde sebep oldu ve artık gençlerimiz çok özel yeteneklere sahip değilseler ailelerinin de baskısıyla istemedikleri branşlarda, istemedikleri yörelerde sadece puanlarının elverdiği okullarda eğitim alıp işsizler ordusuna ya da mutsuz çalışanlar arasına katılıyorlar." diyerek çalışmanın bu bulgusunu desteklemektedir. Mesleği istemedikleri halde açıkta kalma korkusu ile tercih yapan öğrenciler mezun olup istihdam edildiklerinde de mutsuz ve isteksiz bireyler olabiliyorlar. Başkan, Aydın, Madden (2006) çalışmalarında öğretmen eğitiminde kalite ve istihdam sorunlarının yaşanmakta olduğu ifade etmektedirler.

Katılımcıların % 53,07'si mezun olduklarında öğretmen olarak atanmayı düşündüklerini, %46,93'ü düşünmediklerini ifade etmişlerdir (Tablo 2). Katılımcılar KPSS'ye daha fazla çalıştıklarında, farklı okullarda stajlar yapıldığı için öğretmen olarak atanmayı düşünmektedirler. İsterlerse öğretmen olarak atanabileceklerini düşünenler özel sektörde çalışmayı düşündüklerini, MEB'de çalışmayı düşünmediklerini ifade etmişlerdir. Katılımcılar sınıf öğretmenlerine verilen sertifika programları, başka alanlardan daha fazla atama olması, MEB ne kadar kadro açacağına bağlı olarak atamayacaklarını özel eğitimden haberi olmayan birçok insanın rahatlıkla özel eğitim öğretmeni olarak atanmasının özel eğitim öğretmeni ihtiyacı ortadan kaldırması, her yıl yeni bir uygulamanın olması gibi nedenlerin bunu desteklediğini ifade etmektedirler.

Katılımcıların % 24,48'i (n=12) Milli Eğitim Bakanlığında, % 14,28'i (n=7) özel sektörde çalışmayı düşünmedikleri görülmektedir (Tablo 3). Katılımcılar MEB'liğinde çalışmaya başlamak için çeşitli zorluklar yaşayacaklarını ifade ederken bunların sebepleri olarak; sınıf öğretmenliği mezunlarına, özel eğitim öğretmenliği yapabilmeleri için hizmetiçi eğitim yoluyla sertifikaların verilmesi, atamaların sınırlı sayıda yapılması, kontenjan azlığı gösterilirken diğer yandan KPSS'den yüksek bir puan alındığı takdirde bir problem olmayacağını düşünen katılımcılar bulunmaktadır (% 40,54). Buna karşılık katılımcılar özel sektörde hiçbir zorluk çekmeden işe başlayacaklarına inanmaktadırlar (%85,72), ayrıca katılımcılardan dokuzu (%14,28) özeldede çalışmayı düşünmemektedir. Özel sektörde kolaylıkla iş bulabileceğine inanan katılımcılar ise bu sektörde iş güvencesinin olmadığını, alınan maaşın yapılan işe karşılık olmadığını, işin çok ağır ve yıpratıcı olduğunu ifade etmektedirler. Çalışkan (2007) eğitim bölümleri mezunlarının daha çok özel sektördeki kurumlarda çalışmayı rahat çalışma ortamı ve yüksek maaş söz konusu olduğu için tercih ettiklerini ifade etmektedir.

Katılımcılar özel eğitim öğretmenliği bölümleri dışından başka bölümlerden mezun olanlarında MEB tarafından özel eğitim öğretmeni olarak atanmasını yanlış bir uygulama olduğunu düşünmektedirler (Tablo 4). Bunun sebebini ise katılımcılar: herkes kendi branşında çalışması gerektiği (% 22), özel eğitime muhtaç çocukların farklı bir eğitime ve ilgiye ihtiyacı olduğunu bu uygulamanın hem özel eğitim öğretmenlerine hemde özel gereksinimli çocuklara haksızlık olduğu (%16), özel eğitim öğrencileri bunun eğitimini 4 yıl sonunda ancak kavrayabiliyorken 1-3 aylık kurslarla bu işi öğrenmenin çok zor olacağı (% 14), özel eğitime gereken önemin verilmemesi ve özel eğitimcilerin bu uygulamalara ses çıkarmaması (%8), görme engelli bireye kırmızı kavramını öğretmeye çalışan insanlar bu işi yapamaz (%2) şeklinde açıklamaktadırlar. Bu uygulamayı aynı zamanda diğer benzer

uygulamaları hatırlatarak da yanlış olduğunu ifade etmektedirler: MEB'nin genelde eğitime, özelde özel eğitime bakış açısı bu (%4), nasıl ziraatçıdan, veterinerden öğretmen olduysa bu da Türkiye için normal (%2), Önceden çok ihtiyaç olduğu için anlayışla karşılanabilirdi. Ancak artık özel eğitimci yetişiyor ve devlette çalışmadığı için özel sektöre kayıyor (%4), Uygulamada gönüllülükten ziyade açlıkta kalmamak için bu sınıflarda öğretmenlik yapmak isteniyor (%2), Özel eğitime muhtaç çocuklara verilen eğitim kalitesi düşüyor (%2). Brownell, Hirsch ve Seo (2004) çalışmalarında zaman zaman sınıf öğretmenlerinin de özel eğitim öğretmenlerinin yerine geçtiğini ancak özel eğitim öğretmenleri kadar öğrenciler üzerinde etkili olamadıklarını ifade etmişlerdir. Geiger (2002) çalışmasının sonucunda sınıf öğretmenlerinin özel eğitime muhtaç çocuklara eğitim verebilmesi için kurslar düzenlendiğini, bu kursların iki ya da üç dönemlik ya da özel eğitim öğretmenlerinin aldığı eğitim saatine eşit sürede olması gerektiğini vurgulamaktadır. Brownell, Ross, Colon ve McCallum (2003) çalışmalarında kendini sürekli yenileyen, eğitimler alan öğretmenlerle öğrenci başarıları arasında olumlu bir ilişki olduğunu belirtmişlerdir. Aynı zamanda pedagoji ve alan bilgisi yetersiz öğretmenlerin öğrencilerinde başarısızlığın daha fazla görüldüğünü ifade etmektedirler. Bouck (2007) çalışmasında özel eğitim öğretmenleri ile sınıf öğretmenlerinin birlikte çalışıp, birbirlerinin yeteneklerinden faydalanmaları gerektiğini vurgulamaktadır. Özellikle özel eğitime muhtaç çocukların sınıflarını normal çocukların eğitim gördüğü sınıflar gibi müfredata uygun olarak düzenlemeleri ve eğitim vermelerinin iki öğretmenin işbirliği ile mümkün olabildiğini ifade etmektedir. İzci (2005) çalışmasında sınıf öğretmeni adaylarının kendilerini özel eğitim alanında yeterli görmediklerini ifade ederken diğer bilgi ve becerilerinin bu alanda öğretmenlik yapmak için %39,4'ü tamamen yeterli olduğunu, %29,5'i ise kısmen yeterli bulmaktadır.

Örneğin: Öğretmen Ayşegül Eroğlu. Her biri birbirinden farklı öğrenme kapasitesine sahip öğrencileriyle tek tek ilgilenen Eroğlu, 33 yıllık deneyimli bir öğretmen. Toplam 22 yılını geçirdiği Güneşli İlköğretim Okulu'nda son 11 yıldır da özel eğitim öğretmeni olarak çalışıyor. Okul Güneşli'de. Ama sınıflarına İkitelli, Mahmutbey, Bahçelievler'den bile öğrenci geldiğini, çünkü okulların bu öğrencileri almak istemediğini anlatan Eroğlu, sıkıntılarını anlatıyor: "11 yıldır bu alanda çalışıyorum. Deneme-yanılma yoluyla öğrendim. Hizmet içi eğitimler aldım ama bu eğitimlerin yeterli olduğunu söyleyemem. Kendi çabalarımla çeşitli seminerlere katılıp kitaplar okuyarak kedimi geliştirmeye çalıştım. Özel eğitim öğretmenliği hiç kolay değil. Müdürden çoğu kez 70 kişilik olsa da normal sınıflar istedim. Bir yıl dinleneyim, normal sınıf okutayım, sonra yine devam ederim dedim. Ama bizim okuldan da hiç bir öğretmen sınıfı almak istemedi." Durumu iyi olan öğrencilerini, normal sınıflarda akranlarıyla eğitim alması için kaynaştırmaya yönlendirdiklerini söyleyen Ayşegül Eroğlu, öğretmenlerin sınıfları kalabalık olduğu için bu çocukları almak istememesinden yakınıyor. Okul müdürü Yusuf Şentürk ise öğretmenlerine hep emrivaki ile kaynaştırma öğrencisi verdiğini anlatarak, "Anlayışlı arkadaşların sınıflarına öğrencileri vermekte çareyi bulduk. Bu konuda duyarlı olunması gerekiyor. Bu sene Bağcılar'da altı okulda özel eğitim alt sınıfı açıldı. Her okulda böyle bir sınıf olması gerekiyor" diye konuşuyor (Salman ve Saymaz, 2005).

Rosenberg, Sindelar ve Hardman (2004) çalışmalarında sınıf ve özel eğitim öğretmenlerinin yetiştirilme yollarının farklı olduğunu, sınıf öğretmenlerinin öğrencileri grup olarak çalıştırmak amacıyla yetiştirildiklerini, özel eğitim öğretmenlerinin ise her çocuğun kendine özgü sorunlarını çözebilecek şekilde yetiştirildiklerini ifade etmektedirler.

Katılımcılar hizmet içi eğitim kursları yoluyla özel eğitim öğretmeni olunması konusunu üç başlıkta ifade etmektedirler. Bunlar: haklarının yenildiği, bu şekilde atanan öğretmenlerin yeterli olamayacağı ve eğitimde kalitenin düştüğü şeklindedir. Katılımcılar bu uygulamanın amı kurtarmak olduğunu (%8,16), Gözlemleri sonucunda hizmet içi eğitimle

öğretmen olanların verimsiz ve isteksiz olduğunu (%6,12), İhtiyaç mezunlarla karşılanamıyorsa bölümlerin kontenjanları artırılması (%4,08) ya da eğer özel eğitim bölümü öğretmenlerine ihtiyaç yoksa bölümler kapatılsın (%2,04), mutlaka bu yolla öğretmen yetiştirilmeye devam edilecekse hizmet içi eğitimin kapsamı ve süresi genişletilsin (%4,08) çünkü bu uygulamalar eğitim kalitesinin düştüğünü göstermektedir. Mann, Henderson ve Guffy (2002) çalışmalarında kaliteli eğitimin büyük ölçüde nitelikli öğretmen arzına dayalı olduğunu ve her yıl büyük sayılarda öğrencilerin okullara kayıt olduğunu ancak aynı oranda ihtiyacı karşılayacak kadar öğretmenin yetişmediğini, eğitim sistemindeki bu sorunun özellikle özel eğitim gibi alanlarda görüldüğünü ifade etmektedirler. Özel eğitim öğretmeni-sınıf öğretmeni ve görevleri Madde 49 -(Değişik: 18/12/2004-25674 s.R.G) "Özel eğitim kurum, okul ve sınıflarında öğretmen ihtiyacının lisans seviyesinde özel eğitim öğretmeni yetiştiren yüksek öğretim programını tamamlayanlarla karşılanamaması durumunda; sınıf öğretmeni yetiştiren lisans programlarını bitirip özel eğitim alanında yüksek lisans ya da doktora yapan öğretmenler ile özel eğitim alanındaki öğretmen ihtiyacını karşılamak amacıyla Bakanlıkça hazırlanan hizmet içi eğitim programına katılmış sınıf öğretmenleri valiliklerce bu okul ve kurumlarda görevlendirilir." (<http://orgm.meb.gov.tr/Mevzuat/ozelegitimhizyonetmeligi.htm>, 02.10.2007) şeklinde ifadelendirilmiştir.

Katılımcılar dört yılla 3-4 haftanın bir tutulamayacağını (%38,77) bu nedenle haklarının yendiğini bu iş bu kadar kolayca 1,5 ayda doktor da olunabileceğini (%6,12) ifade ediyorlar. Özel eğitim bölümünden mezun olanlar dört yıllık eğitimle sonunda zorlandığını (%2,04), dört yılın bile yeterli olmadığını (%4,08), dışarıda da bu işi layıkıyla yapabilecek kapasitede olanlar vardır ama yapamayanların çoğunlukta olduğunu (%4,08) düşünüyorlar hatta öğretmenliğin ancak öğretmen olununca öğrenildiğini, o kadar kısa sürede özel eğitimci olunuyorsa neden dört yıl okuduklarını (%6,12) sorgulayarak yeterli olmayacakları yönünde görüşlerini açıklamaktadırlar.

Sınıf öğretmenlerinin özel eğitim öğretmeni olarak yaşayacakları sorunlara ilişkin canlı bir örnek olan Erdoğan Yazar'ın hayatı bunu çok iyi açıklamaktadır. Yazar 39 yılın sonunda emekli olduktan sonra, 'Bir faydam dokunsun' diye, engellilerin eğitimi için Arnavutköy İlköğretim Okulu'nda, sözleşmeli olarak çalışmaya başladı. Erdoğan öğretmenin 8-13 yaşları arasındaki öğrencileriyle iletişimi, 'özel eğitim uzmanı' olmayanların, gönüllü çabalarıyla neleri değiştirebileceğinin kanıtı. Kapasiteleri birbirinden çok farklı öğrencilerle tek tek ilgilenen Erdoğan öğretmen, ders boyu heceleyerek ya da harfleri saatlerce tekrarlayarak okuma-yazma öğretmeye çalışıyor. Bu alanda çalışmaya başlamadan önce 15 günlük hizmet içi eğitim almış, ayrıca her ay ilçedeki rehberlik araştırma merkezinde toplantı yaparak gelişmeleri takip ediyor. Ama artık yorgun: "Öğrencilerimden birinin epilepsisi var. Sürekli bayılıyor. O düzenli gelemiyor. Geldiği zaman annesiyle derse giriyor. Hâlâ hece tablosunun birinci bölümünü öğrenebildi. Annesi sınıfa gelmediğinde başa çıkmak zor. Çocuklarla birbirlerine giriyorlar, burası allak bullak oluyor. Okuma-yazmanın dışında el becerileri, boyama, kesme, yapıştırma çalışıyoruz. Bunlar yeterli mi? Değil. Biz eksik olarak önce kendimizi görüyoruz. İşin yerinden yetişmedik, rehberlik ve araştırma merkezlerinin de eksikleri çok fazla. Bir sene daha devam edip bırakmayı düşünüyorum çünkü çok yoruldum..." (Salman ve Saymaz, 2005) diyerek özel eğitim öğretmenliğinin herkesin yapabileceği bir iş olmadığını ortaya koymaktadırlar.

Katılımcılar mezun oldukları da alanda yeterli öğretmenler olacaklarına inanmaktadırlar (% 77,55), ancak % 6,12'lik kısmı alanda yeterli öğretmenler olacaklarına inanmamakta (bakınız Tablo 6) ve neden olarak da teorik bilgilerinin iyi ama tecrübelerinin az olduğunu, stajlarda heyecanlandıklarını ifade etmişlerdir. Bauer (2004) çalışmasında öğretmen yetiştirmede uygulamanın önemli olduğunu ancak bu uygulamanın ancak teori ile

desteklendiğinde bir anlam ifade edeceğini belirtmiştir. İyi bir öğretmen olacaklarına inananlar ise aldıkları lisans eğitiminin çok iyi olduğunu, uygulamanın tekrarlanması ile yeterliliklerinin artacağını belirtmişlerdir. Ayrıca “Çok zor bir eğitim alanı değil ki önüne gelen özel eğitimci olabiliyor!” diyerek sitemde de bulunmuşlardır. Bununla ilgili olarak konu alanı ile ilgili literatür incelendiğinde konu alanında yapılan bir çok araştırmanın (Biniminov&Glasman, 1983; Ferguson, 1991; Greenwald, Hedges& Laine, 1996; Murnane, 1981; Carlson, Lee & Schroll, 2004) öğretmenlerin tecrübe yılları ile öğrenci başarısı arasında pozitif ilişki bulunduğunu göstermektedir. Özellikle Carlson, Lee & Schroll, (2004) çalışmalarında sınıf uygulamalarının özel eğitim öğretmenlerinin niteliğinin belirlenmesi açısından önemli olduğu vurgulanmaktadır.

Korkut (1999)'un çalışmasının sonuçları ışığında özel eğitim öğretmenlerinde pedagoji eğitiminin mutlaka bulunmasının gerektiğini belirtmektedir. Ayrıca Cemaloğlu (1998) niteliksiz öğretmenin öğrencinin performansını düşürdüğünü bu nedenle öğretmenin aldığı eğitimin kaliteli olması gerektiği yönünde görüş bildirmiştir. Varah, Theune ve Parker (1986) araştırma sonuçlarına göre stajyer öğretmenlerin, öğretmen yetiştiren kurumlardan mezun olup göreve atıldığında daha önce öğretmenlik tecrübesi olmadığından, akademik etkinliklerini yürütmede ona gerekli bilgi ve davranışlarda yardımcı olacak, yönlendirici, deneyimli öğretmenlerin rehberliğine ihtiyaç olduğunu belirtmektedir. Özel eğitim alanından mezun olanların bile hemen öğretmenlik yapmasının sorunlara sebep olduğunu, bu nedenle uzman öğretmenler denetiminde çalışmalarının sorunu ortadan kaldıracağı görüşü konu alanı ile ilgili literatür incelendiğinde (örneğin, Feiman ve Nemser, 1999; Zeichner and Schulte, 2001) kabul görmektedir. Bunun yanında Rosenberg, Sindelar ve Hardman (2004) çalışmalarında özel eğitim öğretmenlerinin özel eğitim ile ilgili özel bilgi ve becerilerle donanmış olması gerektiğini, ancak bu durumda yetersizlikleri olan öğrencilerin ihtiyaçlarına cevap vermesinin mümkün olabileceğini ifade etmektedirler. Nougaret, Scruggs ve Mastropieri (2005) çalışmalarında öğretmenlerin deneyimleri ve alan bilgisi ile öğretmen etkililiği arasında bağ olduğu görülmüştür. Yine bu çalışmada öğretmenlerin kavramsal alan yetenekleri ile öğretmen etkililiği arasında çok güçlü bir ilişki görülmüştür. Bu çalışmalar araştırma bulgularını destekler niteliktedir.

Sonuç olarak varolan eğitim sistemimizde ise iş seçimi ve okuldan işe geçiş çok farklı biçimde olmaktadır. Birbirinin devamı olması, hatta yaşam boyu iç içe olması gereken eğitim ve çalışma, birbirinden kopuk olarak algılanmaktadır. Eğitimi tamamlayarak iş hayatına atılacak olan gençler iş bulamadıklarında ise ümitsizlik ve depresyona maruz kalmaktadır. İstenilerek yapılacak olan bir işin seçimi, gencin karşısına çıkan önemli sorunlardan birisidir. Gençlik döneminin kişinin sosyal ve ekonomik bağımsızlığını kazanması ile sonlandığı kabul edilecek olursa, iş sahibi olmanın dönemin başlıca gelişimsel görevlerinden birisi olduğu ortaya çıkar. Bugün Türk ekonomisi istihdam sorunu açısından büyük sıkıntı duymaktadır. Açık ve gizli işsizlik giderek artmakta, yüksek öğrenim kapılarının giderek zorlanarak açılması yüksek eğitilmiş gençlerin işsiz kalmasına yol açmaktadır. Bu doğrultuda gençler bırakınız severek yapacakları bir işi seçmeyi, iş bulmak konusunda kaygılarını dile getirmektedirler. Bu durum ise gencin iş seçimiyle ilgili tutarlılığını büyük ölçüde etkilemektedir. (Aytaç, 2002)

Yukarıdaki sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki öneriler hazırlanmıştır.

- 1-Özel eğitim ihtiyacını karşılamak için eğer hizmet içi eğitim kullanılacaksa hizmet içi eğitim programlarının içeriği ve süresi genişletilebilir
- 2-Özel eğitim öğretmenlerinin alanda çalışabilmesi için özendirme çalışmaları yapılabilir.
- 3-Üniversite tercihleri yapılırken yönlendirme ve bilgilendirmenin yapılabilmesi

merkezler kurulmalı

4-Üniversite öğrencilerine yönelik katiyer geliştirme çalışmaları yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Akçamete, G. (1998). Türkiye’de özel eğitim. *Özel Eğitim*. Editör: Süleyman Eripek. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını, 1018, 195-206.
- Akçamete, G. ve Kaner, S. (1999). Cumhuriyetin 75 yılında çocuğa yönelik özel eğitim çalışmaları. 2. *Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi: Cumhuriyet ve Çocuk*. Ankara: Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları, 2, 395-405.
- Aytaç, S. (2002). Üniversite gençliğinin iş ve eş seçimindeki etkin kriterlerinin analitik hiyerarşi. *İşgüç Dergisi*, 4,(2).http://www.isgucdergi.org/index.php?arc=arc_view.php&ex=97&inc=arc&cilt=4&sayi=2&year=2002
- Baskan G. A., Aydın, A., Madden T. (2006) Türkiye’deki öğretmen yetiştirme sistemine karşılaştırmalı bir bakış. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15, (1), s.35-42
- Bauer, A.M., Johnson, L. J. & Sapon, R.H. (2004) Reflection on to years of preparing special education teachers. *Exceptionality*, 12, (4), 239-246.
- Biniaminov, L. & Glasman, N. S. (1983, Summer). School determinants of student achievement in secondary education. *American Educational Research Journal*, 20, 251-268.
- Boe, E. E. (2006). Long-Term trends in the national demand, supply, and shortage of special education teachers. *The Journal of Special Education*, 40, (3), 138-150.
- Bouck, E.C. (2007) Co-Teaching... Not just a textbook term: Implications for practice. *Preventing School Failure*. Winter, 46-51.
- Brownell, M.T. Hirsch, E. And Seo, S. (2004). Meeting the demand for highly qualified special education teachers during severe shortages: What should policymakers consider? *The Journal of Special Education*, 38, (1), 56-61.
- Brownell, M. T., Ross, D. R., Colon, E. P., & McCallum, C. L. (2003). Critical features of special education teacher preparation: A comparison with exemplary practices in general teacher education. *The Journal of Special Education*, 38,(4), 242-252.
- Carlson, E., Lee, H. & Schroll, K. (2004). Identifying Attributes of High Quality Special Education Teachers. *Teacher Education and Special Education*, 27 (4), 350-359.
- Cemaloğlu, N. (1998) Eğitimde kalitenin tanımlanması. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 14, 233-248.
- Chief State School Officers, Interstate New Teacher Assessment and Support Consortium INTASC Special Education Sub-Committee. (2001). Model Standads for Licensing General and Special Education Teachers of Students with Disabilities: A Resource for state Dialogue. (Draft for Comments). (ERIC Document Reproduction Service No. ED459578).
- Çağlar, Doğan (1998). “Türkiye’de özel eğitimin tarihçesi”. Cumhuriyet’in 75. Yılında İlköğretim, 1.Ulusal Sempozyumu. 27-28 Kasım 1998. Ankara. Öğretmen Hüseyin Hüsnü Tekişik Eğitim Araştırma Geliştirme Merkezi Yayınları: 1.
- Çalışkan, A. (2007). Özel eğitim sınıfları sınıfta kaldı (<http://blog.milliyet.com.tr/Blog.aspx?BlogNo=75965> , 15.11.2007
- Çolak, Ö.M. (2007) İşsizliğin dinamikleri http://www.tisk.org.tr/isveren_sayfa.asp?yazi_id=1202&id=67, 13 ekim,2007
- Demir, A. Ş. (2004). Özel Eğitimde Öğretmen Yetiştirme. (Yayınlanmamış Tezsiz Yüksek Lisans Projesi). Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı.
- DPT. (1995). *Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Özel İhtisas Komisyon Raporu:*

- İnsangücü. Ankara: T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, 2399.
- Eğitim Fakültelerinde Uygulanacak Yeni Programlar Hakkında Açıklama
http://www.yok.gov.tr/egitim/ogretmen/programlar_aciklama.doc
- Feiman-Nemser, S. (1999). A conceptual review of the literature on teacher induction. Washington, DC: U.S. Department of Education, Office of Research and Information
- Ferguson, R. F. (1991, Summer). Paying for public education: New evidence on how and why money matters. *Harvard Journal on Legislatio*, 28, 464—498.
- Fırat, H. İ. (2006). Gençlerin üniversite tercihi başlıyor (Sistem Yeni Mutsuz Çalışanlar Üretmeye Devam Ediyor.) http://www.alomaliye.com/temmuz_06/huseyin_irfan_genclerin.htm, 15.Temmuz.2007.
- Geiger, W. L. (2002). Requirements for conventional licensure of special education Teachers University of Arkansas at Little Rock, (ERIC Document Reproduction Service No.ED460563).
- Greenwald, R. L., Hedges, V., & Lane, H. (1996). The effect of school resources on student achievement. *Review of Educational Research*, 36, 42—48.
<http://orgm.meb.gov.tr/Mevzuat/ozelegitimhizyonetmeligi.htm>, 02.10.2007
<http://www.meb.gov.tr/haberler/haberayrinti.asp?ID=115202.10.2007>
http://www.yok.gov.tr/egitim/ogretmen/programlar_aciklama.doc 02.10.2007
- İzci, E. (2005) Sınıf öğretmeni adaylarının “özel eğitim” konusundaki yeterlikleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* www.e-sosder.com ISSN:1304-0278 Güz 2005 4 (14), 106-114.
- Kargın, T. (2003) Cumhuriyetin 80.Yılında Özel Eğitim. *Milli Eğitim Dergisi*, 160 <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/160/kargin.htm> 02.10.2007
- Korkut, H. (1999) Öğretim üyelerinin pedagojik formasyon gereksinimleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 5, (20), Güz, 477-502.
- Lopez, O. (1995). The effect of the relationship between classroom student diversity and teacher capacity on student performance. (ERIC Document Reproduction Service No. ED386423)
- Mann, G., Henderson, E. & Guffy, T. (2002). *Meeting the unmet Challenge: Alternative certification programs Through the Use of Technology*. New York: American Association of Colleges of Teacher Educators.
- Merriam B. S. (1998). *Qualitative Research and Case Study Applications in Education*. San Francisco: Jossey Bass Publishers, No: 2.
- Miller, C. & Porter, J. (1999). Standards for specialists? A review of the proposals for teacher training for SEN specialists. *British Journal of Special Education*, 26, (1), 55-58.
- Murnane, R. J. (1981). Inner-city schools can make a difference. In Educational Testing Service (Ed.), *The minority student in public schools: Fostering academic excellence* (py. 31—41). Princeton, NJ: Educational Testing Service, Office of Minority Education. (ERIC Document Reproduction Service No. ED243981)
- Nougaret, A. A., Scruggs, T.E. & Mastropieri, M. A. (2005). Does teacher education produce better special education teachers? *Council for Exceptional Children*, 71, (3), 217-229.
- Rosenberg, M. S., Sindelar, P.T. & Hardman, M. L. (2004) Preparing highly qualified teachers for students with emotional or behavioral disorders: The impact of NCLB and IDEA. *Behavioral Disorders*, 29(3), 266–278
- Salman, U. A., Saymaz, İ. (2005) Engel Bedende Değil Eğitimde. 6 aralık 2005 <http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=172036>
- TÜİK (2006) HANEHALKI İŞGÜCÜ ARAŞTIRMASI 2006 EYLÜL DÖNEMİ

SONUÇLARI (Ağustos, Eylül, Ekim 2006), Haber Bülteni, 201 <http://www.die.gov.tr/TURKISH/SONIST/ISGUCU/201206.doc>

Üre, Ömer (2002). Özel eğitim ve rehberlik. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. (Editör. Gürhan Can), Pegem A yayıncılık. Ankara

Varrach, L. J., Theune, W.S., and Parker, L. (1986) Beginning teachers: Sink or swim? *Journal of Teacher Education*, 37, (1), 30-34.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (5. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Zeichner, K. M. and Schulte, A. K. (2001) What We Know and Don't Know from Peer-Reviewed Research about Alternative Teacher Certification. *Journal of Teacher Education*, 52, (4), 266-282.